

UVOD

Državljanstvo i prebivalište imaju važnu ulogu kao osnova za međunarodnu nadležnost domaćih sudova. Kada se jugoslovenski zakonodavac osamdesetih godina prošlog vijeka opredjelio za te tačke vezivanja, pošao je od pretpostavke da lice ima jedno državljanstvo i jedno prebivalište. Međutim, shvatanje državljanstva i prebivališta se znatno promijenilo tokom posljednjih nekoliko decenija i te promjene duboko zadiru u pitanje primjene i efekata domaćih pravila o sukobu zakona i nadležnosti.

Zapravo, domicil i druge veze između fizičkog lica i nekog mjesta, odnosno teritorije, regulišu se unutrašnjim propisima svake zemlje.

Dakle, domicil po rođenju (po porijeklu) je ustanova anglosaksonskog prava ima korijene u antičkom i srednjovjekovnom domicilu, prati fizičko lice do njegove smrti i ne mora biti u zemlji gdje se nalazi njegov faktički i voljni domicil. Domicil po porijeklu se nalazi u mjestu odnosno u zemlji gdje je lice rođeno ili gdje su rođeni njegov otac i drugi preci. Ovaj domicil u anglosaksonskom pravu obezbjeđuje primjenu engleskog prava i nadležnost engleskog suda, bez obzira na to što su ova lica faktički nastanjena u drugoj zemlji. Domicil po rođenju prestaje samo na osnovu izričite izjave o njegovom odricanju. Izabrani domicil je ustanova koja se koristi samo kao prećutna prorogacija nadležnosti, i to u vidu posebne klauzule u ugovoru, u kojoj strane ugovornice doslovno pojavljuju da je njihov zajednički domicil u određenoj zemlji. Po pravilu, taj domicil u naznačenoj zemlji nema bar jedna od ugovornica. Njegovo dejstvo dijeli sudbinu ugovora i prestaje sa prestankom ugovora ili poslije okončanja spora pred sudom čija je nadležnost zasnovana na osnovu takve izjave volje.

Države posvećuju posebnu pažnju uređenju braka i porodice, a naročito zaštititi djece, i to ne samo u unutrašnjim nego i međunarodnim okvirima. Ova oblast društvenog života ima određene karakteristike koje su značajne i za rješavanje sukoba zakona.

Prvo, u većini zemalja postoje cjelovite kodifikacije ili sistem običajnih pravila o braku i porodici. Drugo, između pravnih sistema čak i onih zemalja koje se nalaze na istom geografskom području, postoje veće razlike nego u drugim oblastima društvenog života, jer su i veći uticaji moralnih shvatanja, tradicija, religije, mentaliteta, pa i podneblja.

Treće, pored državnih organa (sudova i organa uprave), u nekim zemljama odluke donose posebne vjerske ustanove s ovlašćenjem državnih organa, koje mogu odlučivati ne samo o zasnivanju nego i o prestanku statusnih odnosa (braka, usvojenja, starateljstva itd.).

Četvrto, većina zemalja zahtjeva posebne formalnosti i registraciju statusnih stanja i odnosa, a za sprovođenje tih formalnosti nadležni su različiti organi čak i u zemljama u kojima su za to ovlašćeni državni organi (maloljetnički sudovi, upravni organi, redovni posebni sudovi, itd.).

Specijalistički rad se sastoji od nekoliko cjelina: u uvodnom dijelu je izloženo nešto više o državljanstvu sa stanovišta međunarodnog privatnog prava, zatim o pojmu kolizione norme odnosno pravila/norme o određivanju mjerodavnog prava, potom o državljanstvu kao odlučujućoj tački vezivanja, zatim, prebivalištu (domicil) kao odlučujućoj tački vezivanja, te o mjerodavnom pravu za bračne i porodične odnose a kasnije o mjerodavnom pravu za nasljeđivanje (nasljedni statut). U zaključnom razmatranju su objedinjeni najvažniji podaci koje obuhvata cjelokupan rad.